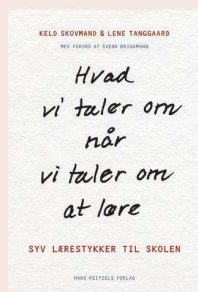

TEKST: HELGE CHRISTIANSEN, FHV. PÆDAGOGISK KONSULENT, ANMELDER, FORFATTER, CAND. PÆD.

Ud af lærificeringens spejlkabinet

Hvad sprog gør ved os. Lene Tanggaard og Keld Skovmand tager i en ny bog fat i det sprog, der bruges i og om skolen, og peger dermed på, hvordan sproget kan dreje skole- og menneskesyn i en bestemt retning. De kommer også med befriende forslag til en undervisning, der lægger større vægt på inddragelse af folkeskolens formål, af det faglige indhold og af lærerens rolle

Titel / Hvad vi taler om, når vi taler om at lære? Syv lærestykker til skolen
Forfatter / Keld Skovmand og Lene Tanggaard
Sidetall / 218
Pris / 250 kr.
Forlag / Hans Reitzels Forlag 2020

Bogen *Hvad vi taler om, når vi taler om at lære* er et opgør med det sprog om læring og den opfattelse af undervisning, der efter folkeskolereformen dominerer i folkeskolen. Et enkelt kapitel i denne bog tager direkte udgangspunkt i udsagn fra lærere i en workshop på Lærermødet i Ryslinge, som de to forfattere stod for. Og hvordan står det så til med friheden i dag?

Et blævrebegreb

Forfatterne til denne bog har været betydningsfulde aktører i afsløringen af læringsmålstyringens manglende evidens og har i udvalgsarbejde, i debatter, i bøger og videnskabelige afhandlinger kæmpet for et andet syn på det at lære end det angelsaksiske, topdown-styrede læringsbegreb.

Udviklingen har i den sidste tid været skuffende. Der er stadig spor af læringsstyring i læseplaner, prøvevejledninger, nationale og internationale tests og andre dokumenter fra Undervisningsministeriet.

Første del af bogen handler om betydningen af det sprog, der bruges i og om skolen. Man bruger et sprog om læring, der er ødelæggende. Man formulerer mål om, hvad man skal lære uden at pege på et indhold og uden at forholde sig til folkeskolens formål. Læringssproget er et abstrakt magtsprog, og ordet læring er et blævrebegreb, som skifter betydning efter den anledning, det bruges i.

Det er sommeren 2018. Vi er til Lærermødet på Ryslinge Højskole, hvor lærere fra friskoler og folkeskoler, universitetsfolk, undervisere på professionshøjskoler og andre interesserede i folkeskolens skæbne er samlet til møde med foredrag, morgensamling, workshops og hyggeligt samvær. Folkehøjskolernes forening, Danmarks Lærerforening og Frie Skolers Lærerforening m.fl. arrangerede.

Stemningen er befriende. Det er i Merete Riisagers regeringstid. Nye tiltag er lanceret. Et ministerielt udvalg har netop barslet med "Formål og frihed. Fem pejlemærker for Fælles Mål i folkeskolen". Et opgør med læringsmålstyringen, som netop er blevet torpederet, og med forslag til, hvordan new public managementgrebet kan løses bl.a. ved at gøre Fælles Mål frivillige. Større frihed til skoler og lærere var budskabet.

Opgør med lærificeringen

Forfatterne kommer med forslag til brug af helt hverdagsagtige danske ord i forbindelse med undervisning, som efter deres mening i højere grad dækker det, undervisningen i skolen går ud på. Med udgangspunkt i 'Den Blå Betænkning's' ordvalg leger de fx med ordet *at lære*. Bruger ordene belæring og indlæring og foretrækker ordet 'at tilegne sig' i stedet for *at lære*, da udtrykket implicerer et indhold. De foretrækker også ordet 'erfaring' for det, der er lært, i stedet for 'læringsudbytte' eller andre teknokratiske udtryk. I en model, hvor viden og færdigheder beskrives, bruger de begreberne viden, forståelse, indsigt og metoder, færdigheder og mestring. De bruger 'Ordbog over det danske sprog' som inspirationskilde.

Bogens sprog er i det hele taget ikke en kølig akademisk stil med tonsvis af referencer. Der er træk fra mange genrer: essay, prosadigt, akademisk afhandling og prædikenens brug af redundans. Skønlitterære og filosofiske værker inddrages. Der er masser af personlige holdninger, masser af redundans. Undertiden lidt rigeligt med gentagelser og digressioner.

Hovedtemaet i bogen er første og fremmest et opgør med lærificeringen – et udtryk formuleret af hollænderen Gert Biesta. Alt i folkeskolen handler om læring, mål, evaluering og selvregulering. Læringsmålstyringen er heldigvis blevet modereret, men der er stadig hovedvægt på formulering af mål og tests og ikke overvejelser over indhold og formål i skolen. Et nyt sprog er nødvendigt. "At lære er at undersøge og at flytte grænser for vores forstand ved hjælp af vores fantasi," skriver forfatterne, og ikke at sætte mål for en proces, hvor facit på forhånd er givet.

Skolen skal ikke kopiere det omgivende produktionssamfund, men være et rum, hvor man kan eksperimentere og fejle, uden at det har de store konsekvenser. Man skal forholde sig til repræsentationer af vores kultur, som den findes i fagene.

Her spiller lærerens engagement en afgørende rolle. Man skal lære noget med et formål og lære noget af nogen, især læreren, der ikke skal reduceres til en facilitator af elevernes læring.

Læringsglemsel og fordybelse

To centrale begreber i bogen er læringsglemsel og fordybelse. Begge handler om, at elever ganske vist godt kan forholde sig bevidst til deres læreprocesser, men de kan også blive så opslugt af et emne, de arbejder med, at de helt glemmer at reflektere over, hvad de lærer. De er opslugt af stoffet, fordi det engagerer og er spændende.

Samme tema berører forfatterne i forbindelse med begrebet fordybelse. Her drejer det sig ikke kun om i en metakognitiv selvregulering at grave sig dybere og dybere ned i sig selv, men om at blive opslugt af stoffet. Man bør "udvikle strategier for, hvordan man skal stille sig i verden for at kunne suge den ind og gradvist gøre verden til sin egen. Mennesket skal blive i verden og udvide sin verden for at komme til verden – og ved at lade verden komme til sig," skriver de. Det har med dannelse at gøre og med mødet med noget fremmed uden for sig selv, bl.a. i fagernes repræsentationer af vores kultur, formidlet af en engageret lærer.

Tilbage til folkeskolens formål

I et afsluttende afsnit tager forfatterne igen udgangspunkt i folkeskolens formål med dets formulering om åndsfrihed og demokrati. Med udgangspunkt i filosofien Hannah Arendt er afsnittet en lovprisning af pluraliteten, som findes i den ydre og indre verden – forskellige værdier og holdninger, som også brydes i den enkelte, når han er i enrum. Eleverne skal i skolen lære at tænke selv og lære at lade pluraliteten vokse omkring sig. Eleverne skal ikke kopiere andre eller styres til en bestemt adfærd. Det handler også om dømmekraft og om at kunne handle uden direkte vejledning og påvirkning udefra.

Det er velgørende at læse en så engageret bog om skolen skrevet ud fra klare holdninger i et underholdende og levende sprog, der inviterer til fordybelse i, hvad det vil sige at lære. Og jeg må stadig undre mig over, at en ny folkeskolereform og Fælles Mål uden etik og ånd blev gennemført uden voldsom modstand fra politikere, præster, filosoffer, undervisere på læreruddannelsen og forskere. ■